

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายบุญส่ง กุลบุปผา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕๗/๒๕๕๕

วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๓๔ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔
วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๔ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓
ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยวรรคหนึ่งให้การรับรองว่า
บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด
และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่
กระทำความผิดมิได้ วรรคสองรับรองว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย
ในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า
เป็นผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา
ที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่า
เป็นผู้กระทำความผิดและเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม

สำหรับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ ตรารัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. ๒๕๒๑ และมีการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองด้านลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อรองรับ
การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมของประเทศและระหว่างประเทศและ
เพื่อส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์งานในด้านวรรณกรรม ศิลปกรรมและงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น
โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ คือ กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำหรือ

ผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ คำว่า “ลิขสิทธิ์” หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น โดยหมวด ๑ ว่าด้วยลิขสิทธิ์ กำหนดให้งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ งานสร้างสรรค์ ประเภทวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปศาสตร์ ของผู้สร้างสรรค์ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างใด กำหนดการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กำหนดการละเมิดลิขสิทธิ์ ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ หมวด ๒ ว่าด้วยสิทธิของนักแสดง หมวด ๓ ว่าด้วยการใช้ลิขสิทธิ์ในพฤติการณ์พิเศษ หมวด ๔ ว่าด้วยคณะกรรมการลิขสิทธิ์ หมวด ๕ ว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดงระหว่างประเทศ หมวด ๖ ว่าด้วยคดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดง หมวด ๗ ว่าด้วยพนักงานเจ้าหน้าที่ และหมวด ๘ ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำที่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา ๒๗) หรือการกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งกระทำต่อโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ หรือสิ่งบันทึกเสียง (มาตรา ๒๘) หรือกระทำต่องานแพร่เสียงแพร่ภาพ (มาตรา ๒๙) หรือกระทำต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (มาตรา ๓๐) หรือละเมิดสิทธิของนักแสดง (มาตรา ๕๒) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคล กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่ากรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วม กระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็น หรือยินยอมด้วย” แล้ว เห็นว่า เป็นบทบัญญัติในหมวด ๘ ว่าด้วยบทกำหนดโทษโดยกำหนดให้กรรมการ หรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น การบัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ก็เนื่องมาจากเมื่อจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลขึ้นแล้วนิติบุคคลย่อมมีสิทธิ และหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ดังได้บัญญัติหรือ กำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง แต่การดำเนินการใด ๆ ของนิติบุคคลและความประสงค์

ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาในตำแหน่งกรรมการ ผู้จัดการ หรือตำแหน่งอื่น ๆ ตามประเภทของนิติบุคคลนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐาน ตามกฎหมายที่มีผลเป็นการสันนิษฐานความผิดของกรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นและ เป็นการผลักระการพิสูจน์โต้แย้งหรือหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นไปให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนโดยโจทก์ เพียงแต่นำสืบว่านิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น จึงย่อม กระทบกระเทือนต่อสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ที่บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ซึ่งเป็นหลักการที่ให้ความคุ้มครองบุคคลที่ถูกดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และในกระบวนการพิจารณาของศาลและโดยผลของหลักการดังกล่าวในคดีอาญา โจทก์จึงมีภาระต้องนำสืบ การกระทำของจำเลยให้ครบทุกองค์ประกอบแห่งความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือเมื่อโจทก์กล่าวหาว่า จำเลยกระทำความผิด โจทก์ต้องสืบพิสูจน์ให้สมฟ้องหรือเป็นหน้าที่ของโจทก์ต้องนำพยานเข้าสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดตามฟ้องก่อนเสมอไป และกรณีที่โจทก์ต้องนำสืบว่ามีกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษ ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล โจทก์ต้องมีพยานหลักฐานซึ่งอย่างน้อยต้องทราบว่าการ กรรมการหรือผู้จัดการผู้ใดเป็นผู้กระทำการนั้น ๆ เป็นรายบุคคลอยู่แล้ว การที่กฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐาน ให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้นด้วย ย่อมมี ผลกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง ต่อกรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น ซึ่งมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของนิติบุคคล และแม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายจะกำหนดให้มีการพิสูจน์ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิด ของนิติบุคคลนั้นก็ตาม แต่ก็ยังเป็นบทบัญญัติที่เป็นการผลักระการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกินกว่าความจำเป็น ทั้ง ๆ ที่ภาระการพิสูจน์ความผิดเช่นนี้ต้องเป็นของโจทก์ นอกจากนี้ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลเพราะอาจถูกจับกุม ต้องเสียเวลาและทรัพย์สินเพื่อการประกันตัว และแม้จะพิสูจน์ในภายหลังได้ว่ามิได้รู้เห็นหรือยินยอม ในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นก็ตาม แต่สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้น ก็ได้ถูกล่วงละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔ ในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิด

กับนิติบุคคลนั้นโดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น
มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗๔
ในส่วนที่สันนิษฐานให้กรรมการหรือผู้จัดการทุกคนของนิติบุคคลนั้นเป็นผู้ร่วมกระทำผิดกับนิติบุคคลนั้น
โดยไม่ปรากฏว่ามีการกระทำหรือเจตนาประการใดอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น
มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ